

Música antiga, emocions contemporànies

ROVIRA PONCE

Carles Magraner, al centre, de negre, amb la resta de la Capella de Ministrers, a la Llotja de la ciutat de València.

La Capella de Ministrers celebra vint-i-cinc anys d'estudiar i interpretar la música antiga, de transmetre'n les emocions i oferir-les per a la degustació contemporània. Un llibre-disc recopilatori i una exposició a La Nau de la Universitat de València (fins el 18 de novembre) serveixen per a l'aniversari. Carles Magraner, director i ànima de la formació, ens n'explica les claus.

“Que ens evoque records, emocions, que ens motive l'intel·lecte.” Això és el que Carles Magraner, que dirigeix la Capella de Ministrers, demana a la música. Només això, que no és poc. Mai no ha pretès acostar-se a la música amb esperit de museu, sinó amb la intenció, precisament, de “generar emocions”. Igual com sempre ha estat. Al segle XIV o al XXI.

I ara, per a l'aniversari, la Capella de Ministrers fa un interessant punt i seguit: “Celebrar vint-i-cinc anys en el camp de la cultura, siga en música o en qualsevol altre vessant, ja és, evidentment, motiu d'alegria. I més encara en els temps di-

ficils que vivim”. Aprofiten l’avinentsa, l’excusa de l’aniversari rodó, no pas per a fer cap pausa, que no els escau, sinó per a “pensar en el que hem fet i en les possibilitats del que queda per fer”. D’aquí el disc recopilatori. I d’aquí també l’exposició sorprenent.

Tot plegat ho han resumit, des de la Capella de Ministrers, amb un títol emblemàtic, “El cicle de la vida”. L’han dividit en quatre capítols –gènesi, metamorfosi, concupiscència i apocalipsi– i li han donat un doble contingut. D’una banda i principalment, en el camp musical, que és el que dominen amb allò que se’n diu solvència contrastada però

també amb les dosis de sentiment que el temps no ha aconseguit refredar i que acaben de donar a la interpretació el plus d’intangible que converteix el domini de la tècnica en obra d’art.

D’entrada, la música, per tant, al voltant de tot i com a centre de tot, la música, i per això han preparat el disc, que aplega una selecció de quinze peces agrupades segons les etapes d’aquesta cronologia vital. Però d’una altra banda, també han cercat celebració en el camp de la plàstica: fidel a la vocació multidisciplinària que ha caracteritzat la Capella de Ministrers (ha col·laborat amb Ferran Adrià, Bigas Luna o Cesc Gelabert, per posar-hi tres exemples d’àmbits creatius diferents), han demanat a quatre artistes contemporànies que els interpretin la música, i el resultat és una exposició que troba harmonia on, d’entrada, semblava que no n’hi hauria d’haver. Què tenen en comú Flor Garduño, amb les seves fotografies de magranes i barroquisme mexicà, i Carme Calvo, que juga amb el fetixisme de l’objecte i en fa quadre o instal·lació? I encara, totes dues, quina relació tenen amb l’erotisme subtil, el suggeriment en textura de fotografia analògica que presenta Isabel Muñoz, o, per acabar de reblar el clau, amb la trasbalsadora fredor de l’austríaca Eva Lootz i les seves mans conscients de no poder sostenir l’inabastable fet sorra negra, o cendra, o qui sap què? No res, no les relacionava, més enllà de la música, ens explica, pràcticament meravellada del resultat, Béatrice Traver, que ha estat la comissària de l’exposició. Quatre artistes contemporànies, dones amb vida feta i capaces d’interpretar la part del cicle que els tocava (naixement o creixement o reproducció o mort), però cadascuna amb el seu llenguatge i les seves coses han acabat creant un tot harmònic, impel·lides potser per la força de la música que els fa de fons i d’esperó. Per a la gènesi, Garduño ha sentit les monòdies i les polifonies incipients, amb fragments del *Llibre vermell de Montserrat* o del *Còdex de Las Helgas*, per exemple. Calvo, per a la metamorfosi, uns fragments del *Misteri d’Elx*, aquesta bella composició amb arrels medievals, aire de renaixement i empeltada també de barroc que es representa de manera ininterrompuda des del segle XV i que aquí ens ofereix el trànsit de la Mare de Déu, la seva metamorfosi en cos i en ànima segons explica (i canta,

en aquest cas), la creença cristiana. Per a concupiscència, entesa com a plaer dels sentits i també com a estímul i gaudi ofert pel simple fet d’escoltar la música, Muñoz ha pogut sentir l’art dels trobadors, del bracet d’una peça de Berenguer de Palou, o les cançons que componia el músic de cambra del príncep Carles de Viana, al segle XV. I, finalment, per a l’apocalipsi, Lootz ha tingut, és clar, el potent *Cant de la Sibilla*. Amb un afegit que tanca el cercle o que el torna a obrir: l’*Epitafi de Seikilos*, que prové d’una estela funerària grega del segle I i que tant ens parla de la mort que a tots ens espera com de les arrels culturals del que vindrà després: “Ens l’hem pres”, afirma Carles Magraner, “com una noció d’universalitat”.

L’arrel i la presentació. I d’on li ve, a Carles Magraner, la dèria i l’estima per la música antiga? Ja fa més de vint-i-cinc anys, d’això, ens explica: “No havia acabat els estudis de música, que ja m’atreia el món del Renaixement i del barroc”. Va ser d’un interrogant, però, pràcticament d’un misteri, que se li va encendre la flama que no ha deixat de cremar en tot aquest temps: “En aprofundir en la música de Bach, de Händel, de Vivaldi, sense voler-ho em va sorgir la pregunta: Bach va ser, per a Alemanya, un gran representant del seu moment d’esplendor, el barroc anglès va tenir molta força al XVII, el segle de la seua puixança, i etcètera. Els grans moments històrics tenien la seua gran música. Per tant, què passava ací? Parlàvem del segle d’or a l’antiga Corona d’Aragó, i hi havia literatura, arquitectura, art, comerç... però, i la música? Com podia ser que ací no hi haguera música?”. Evidentment, no podia ser: n’hi havia. Els llibres d’història que ell va estudiar, continua Magraner, “passaven pel segle XV com dient no hi ha música d’interès que es pugui reflectir. Doncs nosaltres portem ja sis discos amb les cançons i melodies del segle XV”.

I d’aquí va venir tot. D’aquí i de la necessitat d’explicar-ho, també. Una de les característiques de la Capella de Ministrers és, de fet, l’acurada presentació, tant sigui a l’escenari com en disc o en el joc d’aliances amb d’altres arts que pot ajudar a escampar, avui, aquestes peces escrites per a la mentalitat i l’ús del segle

PRATS I CAMPS

A dalt, la primera sala de l'exposició a La Nau, amb les fotografies que il·lustren la "Gènesi". A sota, portada del llibre-disc editat també per a l'ocasió.

XIII, del XV o del XVIII: "El temps ens ho ha dut, aquest cuidar els detalls. Tant a l'hora de fer música (que sempre és el més important), com a l'hora de presentar-la. Volem que l'espectador pugui accedir a una part del seu patrimoni, però no solament des d'un procés historiogràfic, o fins i tot arqueològic: si volem generar emocions i no alçar simplement acta, hem de recórrer a aquesta creativitat: i si és necessari vestir-se d'època per a motivar els sentits, ho fem. Mai no deixarem passar una oportunitat de motivar el, diguem-ne, sisè sentit que envolta la música antiga: l'intel·lecte. Ens fornim de totes les ferramentes que podem per aconseguir-ho. No ens queda més remei que mirar de donar-li la proximitat que té, i transmetre'n l'essència a la gent del segle XXI. Des del coneixement. Des d'aquell previ haver entès la música i les seues intencions. Perquè no era solament per a ser escoltada, molta d'ella, sinó també per a resar, per a plorar, per a ballar".

Hi ha, en el seu ofici, una pregunta eterna: fins a quin punt interpretar, especialment en el cas de la música antiga, no és reinterpretar o, fins i tot, inventar? Fins a quin punt en un concert o en un disc escoltem la música que escoltava, al segle XV, la cort d'Alfons el Magnànim o la que ballaven els peregrins a Montserrat l'any 1400? Carles Magraner la respon amb una altra pregunta encara: "Fins a quin punt volem escoltar la música que escoltava la gent del segle XIII?" El músic, continua Magraner, se les fa con-

CAPELLA DE MINISTRERS

tínuament, aquestes preguntes. "De fet, som molt conscients que la recuperació dels sons és impossible. Fins que no s'inventa el gramòfon és impossible saber com sonava, allò. Impossible. Tot el que fem són aproximacions o especulacions. Escriure el so sempre ha estat un repte, per a l'ésser humà. Ara, quan ens arriba, ens cal mirar de comprendre la partitura, reconstruir-ne l'entorn, saber llegir al seu darrere i entendre que podia significar, transcriure-la, reinterpretar-la. Com més arrem anem en el temps, l'aportació de l'interpret sempre és més gran, perquè hi ha menys informació a la partitura. Per dir-ho en una imatge, té més informació

Bach que no un trobador, però Mahler més que Bach. Si bé ho mires, som una mica com el traductor d'una obra clàssica, que sovint ha de fer, pràcticament, feina d'adaptador per tal que ho entenga el lector actual".

El cercle del Fènix. S'han plantejat l'aniversari, per tant, com un moment de reflexió, gairebé d'introspecció personal i professional, existencial. "És el moment de reunir-se i de recopilar, de pensar en aquests mil concerts i quaranta-quatre discos que hem editat, de mirar què ha significat aquest temps i el nostre marc referencial i veure què ens queda per dir encara", apunta Carles Magraner. Parla sempre en plural i cerca l'ocasió de deixar constància que sí, que ell n'és fundador i la dirigeix, però que "hi ha moltíssima gent que hi ha participat: el que és representatiu de la Capella de Ministrers és la pluridisciplinarietat: músicòlegs i artistes s'uneixen en l'objectiu comú de fer reviure la música antiga".

Fa balanç, per tant, i selecciona algunes peces que puguin representar la vida que ja ha fet la Capella, i la que li queda. I resulta, destaca de seguida aquest músic d'esperit incansable, que "queden moltíssimes coses per dir encara". Fa una pausa mínima i de seguida ho especifica: "Sobretot al voltant del nostre patrimoni de l'antiga Corona d'Aragó, que és, de fet, d'on s'ha generat la proposta que ha fet la Capella de Ministrers en aquests vint-i-cinc anys, la nostra empremta d'identitat". Sí, "queda molt per fer", insisteix, i tot seguit ja menciona un exemple que inclou una integral del cançoner del duc de Calàbria.

I si han dividit el seu cycle vital en quatre apartats, no troben quin correspon a la fase en què es troba ara la formació musical. De fet, Magraner conclou que no és capaç de delimitar, que totes quatre fases se li fonen en una, que "som com l'au Fènix, potser, que sempre renaixem i morim, cosa que ens porta a un estat continu de metamorfosi en el qual no pot estar exempta la passió. Passió i concupiscència. I aquesta, entesa com el plaer que és un tot, el plaer que, de fet, prové de la creació artística, el moment concupiscent que genera el plaer de fer concerts i que ens porta a un canvi continu". Tot es relaciona. O es fon.

Núria Cadenes